

В. Ю. Стрельцова, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ ДО НОВОГО КУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

Стрельцова В.Ю.

Застосування технології педагогічного супроводу у процесі адаптації студентів-іноземців до нового культурного середовища

У статті зроблена спроба обґрунтування необхідності пошуку ефективних педагогічних технологій, орієнтованих на адаптацію студентів-іноземців. Автор представляє педагогічні умови, які забезпечують ефективне включення студентів-іноземців у нове культурне середовище.

Ключові слова: педагогічний супровід, адаптація студентів-іноземців.

Стрельцова В. Ю.

Применение технологии педагогического сопровождения в процессе адаптации студентов-иностранцев к новой культурной среде

В статье предпринята попытка обоснования необходимости поиска эффективных педагогических технологий, ориентированных на адаптацию студентов-иностранцев. Автор представляет педагогические условия, которые могут обеспечивать эффективное вхождение студентов-иностранцев в новую культурологическую среду.

Ключевые слова: педагогическое сопровождение, адаптация студентов-иностранцев.

Загальновідомо, що особливістю сучасного етапу розвитку людства є процес глобалізації, якій кардинально змінює умови соціального життя, що характеризується поглибленням міжнародного взаєморозвитку, взаємозв'язку та співробітництва. Сучасні соціальні реалії, відкриті межі для культурного і освітнього обміну, розширення міжкультурних професійних контактів, прямих контактів індивідами різних країн дозволяє сьогодні затверджувати про взаємозв'язок і взаємозалежність культури і освіти. Сучасна політика

відкритого бізнесу в світовому освітньому просторі також дозволяє успішно здійснювати міжкультурно-професійну взаємодію, яка припускає оволодіння професійно-значущими концептами інофонної культури. Сьогодні, успішна взаємодія різних членів різних соціумів набуває особливої актуальності, оскільки припускає не тільки інформаційний, освітній і професійний обмін в різних сферах співпраці, але і міжособове спілкування індивідів у новому культурному середовищі. У зв'язку з чим зростає роль адаптації особи до іншомовного та культурного простору. Особливої актуальності ця проблема набуває, коли йдеться про адаптацію студентів-візитерів, які ще не зовсім готові до успішної освітньої і культурної взаємодії і не володіють необхідними комунікативними навиками. Тому важливим завданням вищої школи є створення умов для ефективного входження таких студентів в нове культурне середовище, допомога їм в подоланні бар'єрів акультурації, що необхідно не тільки для реалізації навчальних і виховних завдань, але й завдань міжкультурної взаємодії у сучасному просторі.

У науковій літературі взаємовідношення особистості та нового культурного середовища розглядається з соціальної, філософської, психолого-педагогічної, культурологічної, лінгвістичної позицій. Проблему акультурації особистості як зміст цього співвідношення досліджують у своїх працях Т.Стефаненко, Н.Хрустальова, В.Москаленко, В.Комисарова. Дослідження зарубіжних вчених, приведені у роботах Р.Редфілд, Р. Лінтон, Дж. Берри.. Але питання технологічного забезпечення процесу культурної адаптації студентів-візитерів до нового середовища вивчені ще недостатньо.

Тому метою даної статті є обґрунтування необхідності педагогічного втручання в хід культурної адаптації студентів-іноземців до умов іншомовного середовища.

Процеси глобалізації, стрімке входження України у світову спільноту дали більше можливостей взаємодіяти з новими культурними групами, починаючи від туристичних і ділових контактів та закінчуючи складними процесами міграції. Найбільший інтерес до проблем акультурації з'явився у

середині 50-х років минулого сторіччя, що було пов'язано з післявоєнним бумом в обміні студентами і фахівцями, а також з міграційними процесами. Потреба у дослідженнях цих питань значно зросла останніми роками, що пов'язано з необхідністю трансформації освітніх систем і обумовлено потребою країн у знятті перешкод для вільного переміщення та спілкування у світовому просторі.

Слід зазначити, що такий феномен як адаптація до іншої культури або акультурація набуває все більшу актуальність і визначає прагнення індивіда зберегти власну культурну ідентичність і включитися в чуже культурне середовище. Цей термін запропонували етнологи Р.Редфілд, Р.Лінтон, М.Херськовіц, які визначають його як результат безпосереднього тривалого контакту груп з різними культурами, що виражається в зміні патернів культури однієї або обох груп [1, с. 79]. Важливо відзначити, що акультурація розглядається як на груповому, так і на індивідуальному рівні. У обох випадках зміни стосуються ціннісних орієнтацій, ролевої і комунікативної поведінки, соціальних установок індивіда або групи.

Згідно моделі акультурації канадського психолога Дж.Беррі, людина, яка адаптується до іншої культури, не може з легкістю змінити свою поведінкову модель і у неї виникає серйозний конфлікт в ході пристосування до нового соціокультурного середовища. Багато дослідників процесу акультурації підкреслюють, що всі візитери в тій чи іншій мірі стикаються з труднощами при взаємодії з представниками іншої культури. Входження в нове культурне середовище є стресом для індивіда, який може мати різний ступінь вираженості: від слабкого до дуже сильного, так званого «культурного шоку».

Адаптація до іншої культури відбувається у процесі подолання «культурного шоку» і приводить до вибору різних стратегій міжособистісних відносин як на груповому, так і на особовому рівні. Цей термін був запропонований американським антропологом Д. Обергом, який виходив з ідеї, що входження в нову культуру супроводжується негативними відчуттями – втрати друзів і статусу, знедоленої людини, здивування і дискомфорту при

усвідомленні відмінностей між культурами, а також плутаниною в ціннісних орієнтаціях, соціальній і особовій ідентичності. Культурний шок майже завжди відчувається як неприємний, стресогенний, такий, що має негативні наслідки комплекс переживань. В той же час як будь-який прояв дезадаптивності, він може мати і позитивні наслідки. Це відзначають дослідники, які бачать позитивну сторону даного феномена в тому, що під його впливом у людини може відбутися актуалізація життєвих сил, тому первинний дискомфорт приведе до ухвалення нових цінностей і моделей поведінки, що, кінець кінцем, важливо для саморозвитку і особового зростання [2, с. 86]. Наприклад, Дж. Беррі пропонує замість терміну "культурний шок" використовувати термін "стрес акультурації", який не асоціюється тільки з негативними наслідками міжкультурного пристосування. В результаті міжкультурного контакту можливий і позитивний досвід, оцінка проблем і їх подолання [3]. Але усе це визиває труднощі у процесі адаптації студентів-іноземців, які потребують допомоги та педагогічного втручання в подоланні бар'єрів акультурації.

У сучасній педагогічній науці все більше приділяється увага створенню таких умов, при яких посилюються адаптаційні механізми особи і знижуються її дезадаптаційні прояви. Проблема адаптації постає особливо гостро, коли йдеться про молодь студентську, зокрема таку категорію, як студенти-іноземці, які є об'єктом безпосереднього педагогічного впливу.

Практика соціально-педагогічної діяльності неодноразово доводила ефективність застосування технологій педагогічного супроводу, особливо там, де йдеться про адаптаційні проблеми. Немає сумніву, що з усіх достатньо близьких за суттю термінів: управління, допомога, підтримка, супровід відображає найбільший ступінь свободи й автономії особистості, що цілком відповідає студентському віку візитера.

Під педагогічним супроводом процесу акультурації студентів-іноземців ми розуміємо допомогу, яка ґрунтується на емпатійній взаємодії і спілкуванні, як особливу галузь діяльності педагогів вищого навчального закладу, кураторів груп, усіх відповідальних за роботу зі студентами, спрямовану на зняття

психологічного напруження в ході включення до чужої культури та формування міжкультурної компетенції, а саме позитивного відношення до різноманітних етнокультур

Як додаткові характеристики, за допомогою яких можна більш точно окреслити нюанси педагогічного супроводу, відзначимо такі:

- педагогічний супровід – це процес, який здійснюється професійно й спрямований на надання превентивної допомоги студентам з інших країн;
- у сферу педагогічного супроводу, крім чисто адаптивних завдань, паралельно входять завдання політики мультикультуралізму;
- забезпечення можливості діалогу культур, який оснований на взаємодії, взаємопроникненні та взаємодоповненні;
- установа міцної міжкультурної й міжособистісної комунікації між представниками різних культур;
- включення до змісту педагогічного супроводу емоційного компонента, який обумовлює наявність емоційного середовища у вищому навчальному закладі, під яким ми розуміємо певне поле стосунків у яких особистість реалізує себе, проявляючи ті чи інші емоції або взаємодіючи з іншою людиною.

Саме педагогічний супровід в окремих випадках набуває рис випереджального педагогічного супроводу. Ця особливість зумовлена його спрямованістю на діагностику особистості студента, що дозволяє педагогові проектувати найближчу зону його актуальних адаптаційних потреб. Смысл такого супроводу – у наданні студентам-іноземцям інформації, затребуваність якої повинна відбутися найближчим часом.

Змістовну основу технологій, які забезпечують успішність процесу акультурації становлять різноманітні форми педагогічної діяльності. Серед найбільш успішних наведемо такі: спеціальні тренінги, індивідуальні консультації, мовні курси, краєзнавчі експедиції, соціальні практики, психологічна підтримка.

Сказане дозволяє резюмувати, що з глобальних соціально-педагогічних позицій можна розглядати педагогічний супровід як самостійну педагогічну

систему, особливий вид діяльності, спрямований на вирішення вузьких адаптаційних тактичних завдань, але й на завдання міжкультурної взаємодії та акультурації особистості.

Таким чином, застосування технології педагогічного супроводу в процесі адаптації студентів-іноземців до нового культурного середовища продиктована необхідністю подолання труднощів процесу акультурації, сприяє міжкультурної толерантності та забезпечує більш ефективне входження та взаємозв'язок студента з новим культурним та мовним середовищем.

Разом з тим з'ясовано, що питання застосування педагогічного супроводу у процесі культурної адаптації студентів-іноземців до нового середовища є такими складними й багатоаспектними, що вони вимагають подальшого свого дослідження з огляду визначення окремих понять, їх нюансів, так і пошуку нових засобів впливу на сучасний освітній простір з метою досягнення гармонії і злагоди з ним.

Література

1. **Стефаненко Т. Г.** Этнопсихология / Т. Г. Стефаненко. – М., 1999. – 320 с.
2. **Лебедева Н. М.** Введение в этническую и кросскультурную психологию / Н. М. Лебедева. – М., 1998. – 228 с.
3. **Berry J. W.** Psychology of acculturation. // J. Berman (Ed.) Cross-Cultural Perspectives / Lincoln, 1990.

Streltsova V. Yu.

The application of educational support in the process of foreign students adaptation into the new cultural environment

This article is dedicated to the actual problems of the study of effective pedagogical technologies with reference to the adaptation of foreign students. The author presents pedagogical conditions that can provide the effective involvement of foreign students into the new cultural environment.

Key words: educational support, adaptation of foreign students.

Відомості про автора

Стрельцова Вікторія Юріївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Основні наукові інтереси зосереджені навколо соціолінгвістики.